

איינס אין א מיליאן!

אויסשליסליכער שמועס מיט הרב **אפרים ליבערמאן** מעיה"ק ירושלים, לאנגיעריגער מומחה אויף הדסים, ושותפו הרב **נפתלי שטיינווארצעל**, אייגענטומער פון די **"ליבערמאן-שטיין"** – הדסים מובחרים שבמובחרים ע"פ שיטת חזון איש ובריסק – פירמע

בן שית, ניו יארק

שמועות צירקולירן אז היי יאר איז דא א מאנגל אין שיינע הדסים, יש דברים בגו?

יא, עס איז דאס יאר אנגעקומען אסאך שווערער און מיר האבן געהערט פון פילע סוחרים אז מען האט זיך מער געמוטשעט ווי געווענליך, אבער למעשה איז צום סוף דא אויך די יאר גאר גוטראטענע סחורה בעזהי"ת.

אין וואס וועגט זיך עס? אין אנדערע וועריטעס, וויאזוי שאפט זיך אזא מאנגל?

עס וועגט זיך אין אסאך זאכן, כדי דער הדס זאל שיין וואקסן דארפן די צווייגעלעך האבן די פאסיגע באדינגונגען און גענוג צייט זיך צו אנטוויקלען. למשל, איינס פון די נויטיגע תנאים איז היץ, אויב איז נישט גענוג וואַרעם אין די חדשים וועו די הדסים וואקסן קען דער וואוקס גיין שטייטליכער און נעמען לענגער. אין אנהויב זעהט מען נישט גלייך קיין חילוק, אבער שפעטער וועו עס דערנענטערט זיך שעת הקצירה, קען מען זען אז א טייל צווייגן זענען נאך נישט גענוג אויסגעוואקסן.

היי יאר געפאלט אויך אויס סוכות פריער אינעם גוי'אישן קאלענדער וואס מיינט אז מען דארף האבן די הדסים גרייט פריער, די סעזאנען פון דער נאטור רוקן זיך דאך נישט דוקא מיט אונזער לוח און די הדסים זענען דעריבער וויניגער צייט אויף די ביימער. אין א יאר וועו סוכות פאלט אויס שפעטער, איז נאטורליך יא דא מער צייט זיי צו לאזן זיך מער אנטוויקלען.

דערצו איז אויך אין א צאל פרדסים דער וואוקס דאס יאר פשוט נישט געלונגען ווי מען וואלט געוואלט.

וועו עטליכע אזעלכע אומשטענדן קומען זיך צוזאמען, קען אויסקומען אז כאטש עס איז דא געהעריגע הדסים אויפ'ן מארקעט איז אבער דער אויסוואל פון די גאר שיינע הדסים אסאך קלענער, און מען פילט דעריבער א מאנגל ביי די מער געוואונטשענע איכות'דיגע מובחרים שבמובחרים וואו עס פעלט סחורה.

וואו וואקסען הדסים און וויפיל ערליי זענען דא?

עס זענען דא אסאך ערליי סארטן און זיי וואקסן אין פילע שטעט ווי למשל אין צפת, גוש חלב, און נאך אנדערע פלעצער.

זענען דא פרדסים מיוחסים?

יא, די הדסים מובחרים קומען פון ביימער נעבען צפת וואס מען נאך זאגט פון צדיקים אז 'ענף עץ עבות' איז סופי תיבות: צפ"ת.

וויאזוי זענט איר אריין אינעם פעלד פון הדסים?

עס איז א לאנגע געשיכטע מיט אסאך אינטערעסאנטע סייעתא דשמיא ב"ה, אבער אנגעהויבן האט זיך עס יארן צוריק וועו א חברותא מיינער האט מיר געשלעפט אין בית המדרש איין בין הזמנים, געמיינט האב איך אז ער וויל עפעס לערנען אדער גאר אפשר פארברענגען, איך קום אריין צום אפגעשמועסטען פלאץ און טרעף זיך מיטאמאל אונטער איין דאך מיט צענדליגער ירושלימ'ער אידן יראים ושלמים וועלכע זיצן איבערגעבויגן און קוקען איבער צענדליגער הדסים אויף א גאר אינטענסיווער פארנעם.

דער גאנצער מחזה הוד איז מיר געווען א חידוש וויייל איך האב ביז דאן, ווי פיל מענטשן, נישט געוואוסט וואספארא כוחות עס גייט אריין אין אויסקלויבן שיינע הדסים און ווי שווער עס איז באמת צו טרעפן הדסים מובחרים שבמובחרים. פון דארט און וויייטער, האב איך זיך מער און מער אינטערעסירט אין דעם נושא און מיט אויסערגעווענליכער השגחה פרטית האב איך זיך בעז"ה געטראפן טיף אינעם פעלד.

עס פלענגט אמאל נישט זיין אזוי קיין מדובר וועגן הדסים, וואס עפעס איז דא א פרישע התעוררות אינעם ענין לעצטענס?

די לעצטע יארן איז ב"ה דא א שטארקע אינטערעסע אויף הידור ביי ד' מינים בכלל, אבער בפרט ביי הדסים וויייסן תלמידי חכמים מדקדקים אז חוץ לולבים איז גאר שווער צו טרעפען הדסים מהודרים באמת, און די נאכפראגע איז דערפאר זייער גרויס.

א הדס דארף אויך זיין א 'הדר'?

יא, עס איז מבואר אין די פוסקים אז 'הדר' גייט ארויף אויף אלע ד' מינים. הדסים זענען אויך באקאנט מיט זייער שיינקייט און סגולות, אין די גמ' ווערט געברענגט אז צדיקים ווערן אנגערופען הדסים, ווי מען טרעפט ביי אסתר אז זי ווערט אנגערופען הדסה וכו'.

וואס מיינט שיינע הדסים, און וואס זענען די פארשידענע הידורים?

מען קוקט בעיקר אויף פיר זאכן:

שילוש: די דריי בלעטלעך פון יעדן קן זאלן ארויסקומען בייַם שטאם פונעם צווייג אויף די זעלבע הייַנק. דער הידור איז אז דער הדס זאל זיין אט אזוי משולש דורכאויס דעם גאנצן שיעור און נישט בלויז רובו.

חופה: די בלעטלעך זאלן ווי מער צודעקן דאס צווייגעלע, דאס הייסט אז די שפיצן פון די אונטערשטע בלעטלעך זאלן דערגרייכן ביז וואו די נעקסטע בלעטלעך וואקסן ארויס, אן איבערלאזן א נאקעט שטיקל צווייג אינצווישן.

א שיינער גידול: דער גאנצער הדס זאל האבן א הערליכע צורה, די בלעטלעך זאלן זיין מער ווייניגער די זעלבע גרויסקייט, נישט צו גרויס און נישט צו קליין, און עס זאלן זיין גלייכע רווחים צווישן איין קן און צווייטן.

ריינע און גאנצע בלעטלעך: די בלעטלעך זאלן זיין פרישׁ, גרין און גאנץ, אן ריסן אדער פלעקן.

דאס אלעס צוזאמען מאכט די הדסים זיין מהודר, און גיבט עס א פראכטפולען אויסזען.

וואס איז די נפק"מ צווישן שיטת חזון איש און שיטת בריסק בנוגע שילוש?

דער חזון איש האט געלערנט אז אויב מען נעמט ארום די בלעטלעך אונטען ביים שטאם (דארט וואו זיי קומען ארויס פונעם צווייג) מיט א חוט המקיף און די גלייכע לעניע גייט דורך די באזעס פון אלע דריי בלעטלעך, הייסט דאס משולש.

הגרי"ז מבריסק האט געהאלטען אז די באזעס מוזן יא זיין ממש געוויי קלאר אויף דער זעלבער הייַנק, אן קיין ספיקות. אט די 'בריסקער שילוש', איז ספעציעל גאר שווער צו געפונען.

פארוואס אייגענטליך איז אזוי שווער צו טרעפן די גאר שיינע הדסים?

ווייל אין נאטור וואקסען געווענליך נישט צוויייגן און בלעטער מיט אט די געוויע פונקטליכקייט וואס אידן מדקדקים זוכען אלץ הידור מצוה.

למשל, צו טרעפן א הדס וואס איז פונקטליך סימעטריש, סיי אז אלע געדריטעלטע בלעטער זאלן זיין פונקטליך אייניג פון אונטן ביי יעדן שטאם, ווי אויך אז די אויסגעשפרייטקייט צווישן די שורות (פון איין בלעטל "סעט" און צווייטען) זאלן זיין אייניג, איז בלויז דא אפשר איינס אין א מיליאן!

עס איז מעגליך צו טרעפן הדסים וואס זענען 'נאענט' דערצו, אבער עס איז אן עבודה רבה דורכצוגיין צענדליגער טויזענטער הדסים און אויסקלויבן יחידי סגולה וואס זענען אזוי שטארק מהודר אויף דעם אופן.

וואספארא אינטערעסאנטע מנהגים זענען פארהאן בנוגע הדסים?

טייל פירן זיך צו נעמען ניין הדסים און מנהג חב"ד איז מוסיף צו זיין אפילו מער (דער ליובאוויטשער רבי האט אין די שפעטערע יארן געמומען זעקס און דרייסיג).

אויך זענען דא וואס ניצען הדסים וואס נעבן יעדע איינס פון די דריי בלעטער וואקסען נאך צוויי קליינע בלעטער, שאפענדיג גרופעס פון ניין בלעטער ארום דעם שטאם. טייל זעהן דערין א הידור לויט א געוויסן פשט אין רש"י, ס'איז אבער נישט מוסכם אז דאס איז שיטת רש"י.

מיט וואספארא אינטערעסאנטע עפיזאדן האט איר זיך באגעגענט דורכאויס די יארן?

אין איינע פון די לאקאציעס, איז אריינגעקומען א תמימות'דיגער אידל און נישט נאכגעלאזט אז ער וויל דוקא מען זאל אים פארקויפן דעם חוט המקיף... ווי ס'שיינט האט ער געהערט תלמידי חכמים שמועסן אז עס איז א ערנסטע הידור...

ווער גיבט די הכשר אויף אייערע הדסים?

די פעלדער זענען בהשגחת הבד"ץ עדה החרדית, די הידורים אאו"ו זענען אונטער א"א הרה"ג ר' אברהם חיים שטיינווארצעל שליט"א רב דקהל מטה אפרים ור"י שערי יושר, והרה"ג ר' אפרים שמעון לייכטאג שליט"א דומ"ץ קהל יטב לב סאטמאר, ב"פ.

ווען הייבט מען אן צו שניידן די הדסים פאר'ן אמעריקאנער מארקעט?

בכלליות הייבט מען אן די ארבעט שוין אנהויב חודש אלול אבער דאס איז בעיקר פאר די פארמאכטע פעקלען, די אפענע בינטלעך הדסים, מובחרים שבמובחרים, שניידט מען אסאך שפעטער און נאנטער צו יו"ט כדי עס זאל האבען מער צייט צו וואקסן לענגער און זיך אנטוויקלען וויי שוין פריער דערמאנט, און כדי עס זאל זיין וויי מער פריש וואס נאר מעגליך.

וויאזוי האלט מען טאקע די הדסים פריש פאר עטליכע וואכען?

הדסים קענען זיך בעצם האלטען שיין פאר עטליכע וואכען אבער די חכמה איז עס צו האלטען אין די ריכטיגע טעמפעראטור, עס איז איינע פון די שוועריגקייטן וואס מיר האבן זיך אויסגעלערנט נאך יארן פון עקספיריענס. דער עיקר געפאר איז אז עס טאר נישט ווערן אויסגעטרוקענט און מען דארף זיי דערפאר האלטן גוט פארמאכט.

איז דאס די סיבה פארוואס רוב הדסים ווערן היינט פארקויפט אין פארמאכטע פעקלעך?

יא, און פון א פרישקייט פערספעקטיוו איז דאס טאקע א שטיקל אויפטוה, אבער פון די אנדערע זייט קומט אויס אז מען קויפט הדסים בלינדערהייט און מען קען זיך נישט קלויבן אדער זיי געהערעריג בודק זיין. משא"כ די אפענע בינטלעך זענען געווענליך סאך פרישער און פילפאכיג שענער בתכלית ההידור, והבוחר יבחר.

למעשה, וואס איז בעסער פאר די הדסים, א פרידזשידער אדער א קילע צימער?

עס וועגט זיך וויי קיל די פרידזשידער אדער די צימער איז, ווייל קעלט קען אויך זיין שעדליך פאר הדסים. מיר רעקאמענדירן צו האלטן די הדסים גוט פארמאכט, ביי א טעמפעראטור פון בערך איין און פערציג גראד פערענהייט (41°F). אויב איז די פרידזשידער אדער צימער קעלטער פון דעם, רעקאמענדירן מיר נישט צו לייגן דארט.

היי יאר שאקלעט מען לולב עדשט צום צווייטען טאג, וואס איז די בעסטע עצה עס זאל נאך זיין פיין פריש (אויך חוה"מ וכו')?

די פראקטיש'סטע עצה איז אז ערב יו"ט זאל מען האלטען די הדסים פאר אביסל צייט אין וואסער כדי עס אויפצופרישן (אויב די בלעטלעך זענען נאס גיווארן, זאל מען זיי אפטריקענען), דערנאך זאל מען עס לייגן אין א פארמאכטן זעקל אין פרידזשידער אבער נישט צו טיף ווייל דארט איז שוין אפט מער קאלט, און אוודאי נישט פריזן.

יוי"כ פאר די ניצליכע אינפארמאציע, ויה"ר אז מען זאל טאקע זוכה זיין צו א ריכטיגען שמחת יו"ט מיט אלע הידורים.